

De moeilijke prothese (patiënt)

Cursusgevers: Mw. M.J. Broersma-van der Meulen
H.A. de Koomen
A.S.F. Koopmans
P.R. van Mens
C. de Putter

INLEIDING

In deze theoretische eendaagse cursus werd zowel aandacht besteed aan de oorzaak als aan mogelijke oplossingen van ontevredenheid bij dragers van volledige gebitsprothesen.

Oplossingen liggen in verbetering van de prothese en preprothetische chirurgische procedures, waaronder het aanbrengen van orale implantaten. Tevens werden psychologische aspecten, die een rol spelen bij de adaptatie, behandeld.

De cursisten ontvingen voor de cursus een syllabus met literatuur.

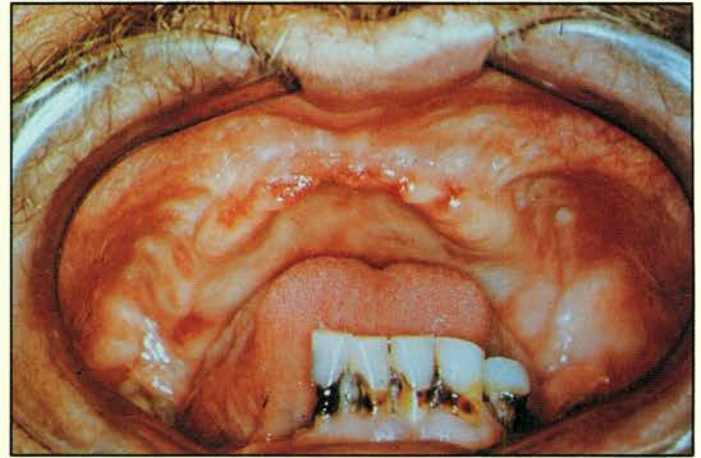
Botresorptie

Een overzicht werd gegeven van de oorzaken van resorptie, en van het resorptiepatroon van verschillende delen van de kaak. De resorptie van het kaakbot vindt in de onderkaak viermaal zo snel plaats als in de bovenkaak. Door de veranderingen in de onderkaak komt de onderkaak naar voren. Door dit fenomeen van Enlow bestaat het gevaar een te hoge beet te willen maken.

Preprothetische chirurgie

Ruime aandacht werd besteed aan de oorzaken en gevolgen van veranderingen in de weke delen, en aan de (chirurgische) behandeling van slijmvliedsafwijkingen. Het doel van preprothetische chirurgie is draagvlak en functie van een conventionele prothese te verbeteren. Bij de indicatie voor chirurgie en de keuze van de procedure zijn algemene factoren zoals leeftijd, algemene lichamelijke conditie en specifieke factoren zoals conditie van de mucosa, hoogte van het bot en de intermaxillaire ruimte, van belang. Behandelingsmogelijkheden zijn o.a. vestibulumplastiek, augmentatie, mondbodemverdieping, kaakverhoging en implantaten.

Systematisch werden indicaties en contra-indicaties van de behandelingsmogelijkheden, inclusief de voor- en nadelen,

Een geresorbeerde bovenkaak met flabby ridge (Syndroom van Kelly).

besproken. Veel aandacht werd besteed aan de postoperatieve evaluatie.

Overkappingsprothese

Bij een overkappingsprothese worden een of meer gebitselementen, delen daarvan of alleen de radices door de prothese bedekt. Hiermee wordt beoogd de overkapte elementen een deel van de oclusale krachten te laten opvangen en de prothese een stabielere ligging te geven. De overkapping speelt een belangrijke rol bij de preventie van botresorptie. Een goede begeleiding van de patiënt is belangrijk, daar de cariësgevoeligheid en de kwetsbaarheid van het parodontium van de pijlerelementen de patiënt parten kunnen spelen.

Implantaten

In vogelvlucht komen de typen implantaten, hun retentiemechanismen en indicatie aan de orde. Het bepalen bij wie en wanneer implantaten geplaatst worden, is zeer belangrijk. Er werd een formulier voor registratie en evaluatie van tandheelkundige implantaten besproken.

Slijmvliedsafwijkingen

Oorzaken en therapie van slijmvliedsafwijkingen, zoals mondbranden, irritatiefibroos en 'flabby ridge' en hun relatie tot de prothese werden kort en bondig besproken. Bij mondbranden, vooral bij vrouwen

in de post-menopauze aanwezig, klaagt de patiënt over een branderig of stekend gevoel dat vaak zeer heftig is. Het symptoom kan constant aanwezig zijn of in de tijd toe- of afnemen. Prothesedragers trekken zelf al gauw de conclusie dat zij allergisch zijn voor kunststoffen van de prothese. Echter, vervaardiging van prothesen uit een andere kunststof leidt niet tot verbetering. Tot nu toe zijn er geen oorzaken van de afwijking gevonden.

Irritatiefibromen ontstaan door te lange protheseranden. Behandeling is veelal noodzakelijk, in eerste instantie door de rand van de prothese in te korten. Daardoor zal het ontstekingsaspect en een deel van de zwelling, of in sommige gevallen zelfs het gehele fibroom, verdwijnen. Blijven er lappige fibromen over, dan is chirurgische correctie geïndiceerd.

Als de eenheid tussen de prothesebasis en de dragende mucosa verloren gaat, kunnen diepere weefsellagen en het alveolaire bot chronisch ontstoken raken. Botresorptie is dan het gevolg. Dit kan leiden tot een zogenaamde flabby ridge of Schlotterkamm. Patiënten die dit ontwikkelen, hebben vaak een combinatie van eigen tanden en/of kiezen tegenover een prothese. Correctie bestaat uit excisie van de flabby ridge, van labiaal naar palatinaal wigvormig en ondermijnend. Omdat het niet altijd mogelijk is een flabby ridge te verwijderen, of omdat de patiënt dat niet wil, kan het voorkomen dat de prothese op de wankelende basis van de flabby ridge moet worden vervaardigd. Enkele tips werden gegeven om het fibroomdeel in een juiste positie in de afdruk vast te leggen.

Behandelingsprocedure

Na de lunch werd eerst een pleidooi voor een uitgebreid initieel onderzoek van de VP-patiënt gehouden. Aandacht moet worden besteed aan de anatomische structuren, zowel extra- als intra-oraal. Belangrijk is het A-lijn-gebied, het retromolare gebied en de intra-oraal beschikbare ruimte.

Vooraf facetten als de individuele afdruk, de relatiebepaling, de front- en molaaropstelling en de nazorg werden belicht. Een essentieel onderdeel van de gehele behandelingsprocedure is het terugvinden van de juiste relatie tussen onder- en bovenkaak, zoals die was bij de natuurlijke dentitie. Verschillende registratiemethoden voor zowel beetbepaling als voor het bepalen van de centrale relatie passeerden de revue. Een foutieve beetbepaling is in veel gevallen oorzaak van een mislukte behandeling; de gevolgen van een te hoge of te lage beet werden besproken.

Enige criteria, zoals lengte, breedte, vorm, kleur en stand van de frontelementen kwamen aan bod. De molaren behoeven niet noodzakelijkerwijs precies op de processus te worden opgesteld. Wel is het belangrijk dat de molaren in de onderkaak goed tussen de wang en de tong staan opgesteld, dat er geen kruisbeet aanwezig is en dat zij bij laterale bewegingen in balans zijn.

Enkele bruikbare tips voor de fonetiek: als een patiënt fluitend spreekt, bevindt zich te veel massa achter het bovenfront en

bij slissen te weinig. Bij te veel massa in de A-lijn-regio zal de patiënt met een onscherppe 'K' spreken.

Reiniging

Als vast onderdeel bij de plaatsing en nazorg van een gebitsprothese dient de patiënt te worden geïnformeerd over de wijze waarop de prothese moet worden gereinigd. Het blijkt dat 70% van de prothesedragers de prothese niet voldoende schoonhoudt. Uitgebreid werd ingegaan op de reinigingsmiddelen en de gevaren daarvan, werkingsmechanismen en plaquereinigingsresultaat. Geconcludeerd werd dat geen van de middelen een optimaal resultaat binnen de door de fabrikant gestelde tijdsduur bereikt. Onderdompelingsreinigers hebben een beter reinigend effect dan zeep of pasta's. Voor alle reinigers geldt dat borstelen de hoofdzaak is. Het reinigingsmiddel weekt het vuil los en werkt remmend op micro-organismen, maar kan niet zelfstandig in voldoende mate het vuil verwijderen.

Psychologische aspecten

Als laatste onderdeel werden de psychologische aspecten van de behandeling van de moeilijke prothesepatiënten besproken. Voor de tandarts blijkt het een bijna onoverkomelijke opgave te zijn om hun problematiek op tandheelkundig/technische

manier naar tevredenheid op te lossen. Herkenning van de problemen door de tandarts is belangrijk. Uitgebreid werd aandacht besteed aan de wijze waarop de tandarts met deze patiënten om kan gaan.

Men dient een goede anamnesetechniek te ontwikkelen, waardoor de (irreële) eisen en verwachtingen van de patiënten bijtijds aan het licht komen. Vooral bij langdurige klachten gaat de omgeving vaak een belangrijke rol spelen. Ook kan men methoden leren om de patiënt te helpen gewoonten zoals klemmen, knarsen, tongpersen, spelen met het gebit e.d. die een nadelig effect op de klachten kunnen hebben af te leren. Het leren patiënten te herkennen die beter doorverwezen kunnen worden naar de psycholoog, kan zeer nuttig zijn. Ook de manier waarop men de verwijzing ter sprake brengt is van belang.

Ten slotte werden de behandelmogelijkheden van kokhalsklachten behandeld.

Beoordeling

Hoewel het een lange eendaagse cursus betrof, was deze niet vermoeiend. De cursus was systematisch van opzet en werd op een afwisselende en ontspannende wijze gegeven. Mede door het toestaan van interventies van de cursisten en de levendige discussie was het een leerzame dag.

A.J. Ham, Maarssen